

(המשך מעמוד 13)

הגנוז בעם ישראל יגבר על כל כוח אחר, בעזרת ההשגחה הלאומית העליונה, והיא מיסטיית, העומדת מעל לחוקי ההיגיון הרגיל.

המיסטיקה הדתית היא חלק בלתי-נפרד מתפיסה זו. אין זה סרח-עודף, שהדובק אליה מטעמים טאקטיים, לשם תועלת קואליציונית או אלקטורלית. על פי תפיסה זו, דת ישראל היא חלק בלתי-נפרד מעם ישראל, חלק מייחודו ומכוחו.

ה' אלוהי צבאות דוחר בטנק בסנק הראשון, בי ראש הגייסות המשוורונים — אם לא בצורה מוחשית, כפי שמאמינים הדתיים המובהקים, הרי לפחות בצורה רוחנית.

זהו אל לאומי, כימעט פרטי, המקיים ברית הזוקה ויחסים אינטימיים עם עם ישראל, המנחה את מנהיגיו הראויים לכך והמטיל עליהם משימות.

העניינים הכלכליים והסוציאליים תופסים מקום קטן למדי בעולם רוחני זה. מרחפת בו ושאיפה מעורפלת ל"צדק", אך המהשבה נתונה למשמיות השוכנות יותר. עיקר מטרתה של הכלכלה הוא לספק את המשאבים להתגברות האומה ולבטא את "הגיוני היהודי", השביות, המחבלות בכוח-העמידה הלאומי. הן חבלה.

זהו עולם רוחני סגור. הוא מעניק לבעליו ביטחון עצמי עילאי. הוא משחרר אותם מספקות. כאשר מקבלים את התפיסה, נובעות ממנה המסקנות כימעט מעצמן, כשהליך שהוא כוזה הגיוני וראציונלי.

תורת מסוג זה אינן חדשות. במחצית הראשונה של המאה ה-20 הן שלטו במקומות רבים בעולם, בשמות שונים. אולם אחרי ושתי מלחמות-עולם נוראות, הרהבת האופקים הקוסמיים והתפתחות הטכנולוגיה המהדרנית, מתרחק העולם המערבי במהירות מתפיסות אלה. בעולם הקומוניסטי הן היו פסולות מראש. לפחות להלכה, ביגלל הדוקטרינה הבינלאומנית של תורת מארקס.

מה גרם לכך שעם-ישראל צועד עתה בכיוון הפוך מזה של העולם? מה הבא את מדינת ישראל בתשל"ו להכרעה מהפכנית. שיאנה נתפסת גם על-ידי ירדיה בעולם?

מה הוביל את עם ישראל אל מנחם בגין?

ישראל פונה ימינה

(קאריקטורה של "ניו יורק טיימס", 22.5.77)

מאשר הקלפיות האזרחיות, שבהן הגידים מעורכים.

ב.ג'ן-ל-ש'ל-טון"

שני ציבורים זכה מנחם בגין בהישגיו הגדולים ביותר: בקרב הצעירים ובקרב "בני עדות המיזרח" — בני העליות מן הארצות הערביות. התהליך הדמוגרפי, יותר מכל תהליך אחר, העלה את מנחם בגין לשיטתו. הוא מסביר גם במידה רבה מה אירע במדינה ביצע שנות ההמתנה.

בבחירות לכנסת הראשונה (1949) זכתה תנועת-החרות ב-14 מנדטים. הצביעו בעדה אהודי אצ"ל וחבריו, שעלו זה עתה מן המחרת. אך בבחירות לכנסת השנייה (1951) ירד מיספר המנדטים של חרות ל-8, למרות שמיספר הקולות שלה לא קטן.

מה קרה? בשנתיים אלה אירעה המהפכה הדמוגרפית — האלאת לישראל של מאת אלפי עולים, בעיקר מן הארצות הערביות. הם הצביעו בעד בן-גוריון, האיש שהשלה אותם, כמל השלטון במדינה הנואלת.

אבל תלות זו נמוגה בהדרגה. בבחירות לכנסת השלישית, ב-1955, זכתה חרות שוב ב-15 מנדטים. פעמיים לאחר מכן, ב-1959 וב-1961, זכתה ב-17 מנדטים. ב-1965 הקימה את גח"ל, שזכה ב-26 מנדטים. גח"ל חזר על הישג זה ב-1969. עם הקמת הליכוד ב-1973 הוא זכה ב-39. במאי 1977 זכה (יחד עם השימתו של אריק שרון, שהצטרפה אליו למחרת היום) ב-45 מנדטים.

את עיקר הקולות להישגים האלה, שעקמוקת עלתה בהתמדה, סיפקו, בני עדות המיזרח, את הניצחון של מאי 1977 ניתן להגדיר כהתגברות "ישראל השנייה" על "ישראל הראשונה". יהדות, המיזרח, יותר מכל חלק אחר בציבור הישראלי, העלתה את מנחם בגין, העולה מפולין, לשרטון.

מדוע? סוציולוגים ופסיכולוגים יכולים להתווכח ביניהם על משר התופעה הזאת. אך עצם קווי מה אינו מוטל בספק. מנחם בגין עונה על צרכים פנימיים, עמוקים ביותר, של ציבור זה — צרכים המאפילים על כל שיקוד של איני טרם כלכלי וסוציאלי.

לפני הבחירות קבעו המומחים ברוב המיפלגות שיש לתת "ייצוג הולם" לנציגים מבני "עדות המיזרח" בחשיי מותיהם. אהרת יגהלו תבוסה. אותם מומחים חיברו מצעים מפורטים, שהבטיחו לשכבות המקופחות כל טוב. קיפוח עדות-המיזרח והדרכים להיסלול של הפער היו אחד הנושאים הקולניים ביותר בתצמלות-הבחירות של כל המיפלגות — מילבד אחת.

בני "עדות המיזרח" הצביעו בעד רשימת הליכוד, ציביון אירופי מודגש, שלא נתנה כימעט שום ייצוג לנציגיהם, וששמרה אך מעט על בעייתם.

כאשר סטה הליכוד מכלל זה כעבור חודש, בבחירות

בשליחה. אך כאשר יקום הממשל הצבאי לאיזור גילעד ובשן, לצד הממשל הצבאי לאיזור מואב ועמון, יסיק מכך הרוב הגדול כי מנחם בגין צדק כל העת, וכי אין להתחזר שיחיימולדת משוחררים. המשוררים, שיבטאו את הכמיהה הלאומית העמוקה לחלת ראובן, יימצאו בנקל.

ההתרגזות לשטחים כבושים היא מהירה וטיבועית. הרבה יותר קשה להחזירם מאשר לכבשם. כאשר נכבשו הגדה והרצועה, ולא הוחזרו מיד, כפי שאירע אחרי מובצע קדש קיפדה הרחיפה לעבר בגין תנופה חדשה. כל שנה הנבירה אותה.

ביח-ספר לבג'נים

ההליך זה היה חלק מתהליך ממושך ועמוק יותר, ששמר את הנוער הישראלי לידי בגין ושותפיו. זהו תהליך החינוך.

עם קום המדינה היו קיימים בה שלושה "זרמים" — הדתי, הכללי והפעיל. הזרם הדתי היה לאומני קיצוני ודתי קיצוני. הזרם הכללי היה לאומני ודתי-מתון. רק "זרם העובדים" כלל פתיחות כלשהי לעולם וקמצוץ של הומאניזם.

עם קום המדינה חיפה דויד בן-גוריון את הזרם הפועלי. נותרו שני הזרמים האחרים — ושניהם הפכו יותר ויותר לאומניים, צריארי פקים ודתיים, באמצעות מנגמה מודעת שנקר ראה, "תודעה יהודית".

כל עם נותן לבניו חינוך המרוכז בתולדותיו. אך בחינוך הישראלי הפך ריכוז-עצמי זה גידול ממאיר. לגבי המוצר האופייני של מערכת-החינוך הישראלית ה"כללית", התיסוריה של העולם אינה אלא התיסוריה של רדיפות-היהודים, בכל הארצות מכלל התקופות. תרבות העולם הסומה לפנוי במידה רבה, גם ביגלל המחסום הלשוני. השפה העיברית, לשונם של שלוששת מיליונים, השתלטה רק על חלק קטן מאוצרות התרבות העולמית. השפות של הגוייה-השלוש הגדולים — כגון אנגלית — נלמדות בבית-הספר הישראלי אך בקושי.

תמנות-העולם הנחרתת בליבו של התלמיד הישראלי ה"כללי" היא של "אנחנו" — לא של "אנחנו" היהודים בתוך "אנחנו" גדול יותר, כלל-אנושי, אלא של "אנחנו" היהודים מול "הם". עם לבדד משכון. ישפוך המתן על הגויים.

כל זה קיים במהדרה קיצונית עוד יותר בזרם הממלכתית-דתי. שם מוהשם הדגש על תפיסה דתית, שהיא במידה רבה תורה לאומנית, בעלת סמלים דתיים.

במדינת ישראל גדלו 29 שנתונים, שנתנו מחינוך זה. רוב המורים המורות של תשל"ז היו בעצמם תנוכי אותה המערכת, ומגבירים את התהליך בתאוצה מוגברת. עם כל שנה חולפת גבר ממשקלו של דור זה כציבור-הבוגרים. מערכת-החינוך של דויד בן-גוריון היא אשר יצרה את קהדיה-כוחרים של מנחם בגין וזכר לון המר. בקלפיות הצבאיות, שבהן מרוכזים הצעירים, זכה הליכוד באחוז הרבה יותר גבוה

אואכרוניום ריאליסטי

כ? מהפכה אמיתית דומה לפריצת סכר. התוצאה מהימיה, ונראית כמאורע פיתאמי, אך עד שתסכר נפרץ, הצטברו מאחוריו המים בתהליך איטי. פריצת הסכר אינה אלא תוצאה בלתי-נמדי נעת של שני תהליכים ממושכים: התרופפות הסכר מזה והתגברות הלחץ עליו מזה.

ההכרעה של ה-17 במאי 1977, שהדהימה את העולם ושנאיתה לו כאטע פיתאמי-הבלתי-צפויה, לא הייתה אלא תוצאה של כמה תהליכים, שהחלו בחלקים במילחמת ששת-הימים, בחלקם עם קום המדינה, ובחלקם אולי עוד זמן רב לפני כן.

תוצאות מילחמת ששת-הימים הן הבולטות והבלתי-אמצעות ביותר. זה הפכו את תורתו של בגין מסיסמה מופשטת לתוכנית ריאליית.

בגין התנגד לתוכנית-החלוקה מכל וכל. עוד בדצמבר 1947 פיטר את הילל קוק (שנקרא אז "פיטר ברגסון") מתפקידו כראש הוועד היעברי לשיחרור לאומי ("הוועד לשיחרור האומה"), והעמיד את נציגות אצ"ל בארצות-הברית ובאירופה. מפני שקידם ובכרחה מסוייגת את החלטת-החלוקה של האו"ם, לפחות מבחינת ההכרעה שהיא העניקה לריבונות יהודית.

במשך 18 השנים, מאז תום מילחמת-העצמאות ועד ששת-הימים, זגל בגין בעקשנות פרעיון שלמות הארץ משני עברי הירדן. עם הקמת גח"ל, ב-1965, סירבו השותפים הליברליים לקבל את הרעיון, אך בגין התעקש להכניס להסכם-האחדות לפחות כהודעה-חד-צדדית של תנועת-החרות. הדבר נראה לרבים כאנאכרוניזם מגוחך. כביטוי נוסף לאייכותו של בגין לצעוד עם הזמן, להשתלל במציאות. הייתה זאת אחת השננות העיקריות של שמאל תמיך, כאשר הולל ב-1966 את הפיכת-הנפל של תנועת החרות, וכישר להדיח את מנחם בגין.

בגין המתין כסבבנות. ב-1967 כבשו כוחות צה"ל במפתיע את הגדה המערבית ורצועת עזה, וארץ-ישראל המערבית הייתה כולה תחת שליטון ישראלי. האנאכרוניזם המגוחך הפך, הפחות בחלקו, מציאות אקטואלית.

מאז יעברו 10 שנים. במדינה גדל דור שלם חדש, שכלל אינו מסוגל להמין לעצמו את ישראל בגבולותיה הקהדמיים. כל שנה יוצרת שנתון חדש של "לידי ארץ ישראל (המערבית) השלמה". בקרב דור זה נראית החוקת השטחים כדבר טבעי, מציאותי, בעוד שהרעיון של החזרת-השטחים תמורת-שלום נראה כמדע-בדיוני. רעיון אינטלקטואלי מעניין אך חסר משמעות ריאליית.

אין זה סוף הדרך. כאשר מחבר מנחם בגין על "עמנו וארצנו", עמדיים לנגד עיניו גם העל שמעבר לים, וגם הארץ שמעבר לירדן. ארץ-הקמת הליכודית ושכנות, בתמיסתו, משני עברי הגדה. צירופה של ארץ-ישראל המיזרחית למדינת-היהודים היא לדידה, הגשמה בלתי-מנעת של יעד מובן-מאליו. אך כשם שהמתין בסבלנות למלחמה ושהיבאה לכיבוש הגדה והרצועה, מבלי לתבוע התקפה ישראלית יוזמה לשם כך, כן הוא מתין עתה למלחמתו הבאית, שיביא, כאילו מעצמו, בעזרת השם ועל פי צו ההשגחה העליונה, להשלמת התבוללות.

אילו נערך בתשל"ו משאל על השאלה "האם אתה תמך בכיבוש עבר-הירדן?" היה הרוב, מן הסתם, משיב